

Οι προσχηματικές αναθεωρήσεις ως «εστίες» καθ' υποτροπήν υπονόμευσης του θεσμικού κύρους του Συντάγματος

/ [Επικαιρότητα](#)

Κατά γενική πλέον παραδοχή και ομολογία, και δη τόσο στο πλαίσιο της Νομικής Επιστήμης όσο και στο πεδίο του Πολιτικού Συστήματος στην Χώρα μας, το Σύνταγμα του 1975, ως θεσμικοπολιτική *sedes materiae* της Μεταπολίτευσης, είναι ο μακροβιότερος αλλά και ο πιο ολοκληρωμένος Θεμελιώδης Νόμος στην συνταγματική διαδρομή του Νεώτερου Ελληνικού Κράτους, από την σύστασή του έως τις μέρες μας.

- Του Προκοπίου Παυλοπούλου (πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκού, Επίτιμου Καθηγητή της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ)

Η γενική αυτή παραδοχή και ομολογία καταλαμβάνει, αυτονοήτως, και την κανονιστική ανθεκτικότητά του, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τα κύρια και καίρια θεσμικά χαρακτηριστικά κάθε σύγχρονου Συντάγματος το οποίο κατοχυρώνει την Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία ως σύνολο εγγυήσεων ακώλυτης άσκησης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προεχόντως μέσω της αντίστοιχης κατοχύρωσης των πρόσφορων εν προκειμένω θεσμικών αντιβάρων.

I. Τα στοιχειώδη χαρακτηριστικά των ενδεδειγμένων αναθεωρήσεων του Συντάγματος

Τα προεκτεθέντα αρκούν για να αναδείξουν τις βασικές αρχές της *ratio revisendae constitutionis*, ήτοι τους λόγους οι οποίοι δικαιολογούν την αναθεώρηση του Συντάγματος όχι μόνο *lege artis*, αλλά και όπως επιβάλλει η ίδια η θεσμική και κανονιστική του υπόσταση.

A. Κατά τούτο τα ίδια αυτά δεδομένα αρκούν και για την αντικειμενική αξιολόγηση του αν και κατά πόσον οι μέχρι τούδε αναθεωρήσεις του Συντάγματος του 1975 ήταν, στις γενικές γραμμές τους, επιβεβλημένες στοχεύοντας στην ενδυνάμωση του κανονιστικού κύρους του με πρωταρχικό γνώμονα την περαιτέρω ενίσχυση του καθεστώτος τήρησης των αρχών της Διάκρισης των Εξουσιών και του Κράτους Δικαίου. Πρόκειται για τις τέσσερις αναθεωρήσεις, δηλαδή εκείνες του 1986, του 2001, του 2008 και του 2019.

B. Από τις τέσσερις αυτές αναθεωρήσεις του Συντάγματος μόνον εκείνες του 2001 και του 2008 -η τελευταία οπωσδήποτε ελλιπής λόγω των πολιτικών συνθηκών και σκοπιμοτήτων της εποχής- ολοκληρώθηκαν με πλήρη τήρηση του γράμματος και του πνεύματος των διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος, δηλαδή με πλήρη τήρηση όχι μόνο των διαδικαστικών αλλά και των ουσιαστικών, στην ολότητά τους, προϋποθέσεων αναθεώρησής του. Ενώ κατά τις δύο άλλες βεβαίως και τηρήθηκαν οι διαδικαστικές προϋποθέσεις των διατάξεων του άρθρου τούτου, όμως οι αναθεωρητικές πλειοψηφίες στις δύο Βουλές απομακρύνθηκαν ενίοτε από τον θεσμικώς δέοντα σεβασμό του ρυθμιστικού πνεύματός τους. Σεβασμό ο οποίος συνίσταται στην δίχως ευτελείς πολιτικές και ιδίως κομματικές σκοπιμότητες επικαιροποίηση των διατάξεων του Συντάγματος, ώστε μέσα από την επιβεβλημένη προσαρμογή τους στις *a posteriori* ουσιώδεις μεταβολές της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας -η οποία εξελίσσεται με ραγδαίους

ρυθμούς κατά κύριο λόγο εξαιτίας της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης και της Τεχνολογίας- να διατηρήσει την κανονιστική ικμάδα του ως υπέρτερης τυπικής ισχύος Καταστατικός Χάρτης. Καταστατικός Χάρτης ο οποίος αποτελεί, ταυτοχρόνως, την βάση και την κορυφή της Έννομης Τάξης στο πλαίσιο των θεσμικών αντηρίδων της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας που, όπως προαναφέρθηκε, εγγυώνται προεχόντως την ακώλυτη άσκηση των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατά τον θεσμικό προορισμό τους και την στήριξη των «δίδυμων» θεσμικών πυλώνων της Διάκρισης των Εξουσιών και του Κράτους Δικαίου.

II. Το χρονικό των προσχηματικών αναθεωρήσεων του ισχύοντος Συντάγματος

Σε αντίθεση, λοιπόν, προς τις προεκτεθείσες επιταγές των διατάξεων του άρθρου 110 του Συντάγματος, ορισμένοι στόχοι των αναθεωρήσεων του 1986 και του 2019 απομακρύνθηκαν εμφανώς από την συστηματική θεσμική λογική του. Πραγματικά:

A. Με την αναθεώρηση του 1986 επιδιώχθηκε, και τελικώς επήλθε, κατά βάση η κανονιστική απομείωση του εν γένει ρυθμιστικού ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας και η εμπέδωση ενός καταδήλως πρωθυπουργοκεντρικού συστήματος, το οποίο μάλιστα ενισχύθηκε περισσότερο στην συνέχεια όπως η σύγχρονη συγκυρία επιβεβαιώνει πανηγυρικώς. Κατ' ακρίβεια, οι έως την εποχή εκείνη αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν συνυφασμένες με τον εν συνόλω ρυθμιστικό ρόλο του κατά το Σύνταγμα. Και η συρρίκνωσή τους οφείλεται αποκλειστικώς στο ότι ο τότε παντοδύναμος κοινοβουλευτικώς Πρωθυπουργός δεν ήταν διατεθειμένος να αποδεχθεί, έστω και σε κρίσιμες περιστάσεις, μία μορφή πολιτικής «συγκατοίκησης» με έναν μη εκτελεστικό μεν πλην όμως ισχυρό Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Το αποτέλεσμα ήταν ο ούτως ή άλλως μη εκτελεστικός Πρόεδρος της Δημοκρατίας να καταστεί στην πράξη και «μη ενεργός», περιορισμένος πια στον υποβαθμισμένο για τον Ρυθμιστή του Πολιτεύματος διακοσμητικό και εθιμοτυπικό ρόλο του εκάστοτε ενοίκου του Μεγάρου της Ηρώδου του Αττικού.

B. Με την δε αναθεώρηση του 2019 -και προκειμένου να αποφεύγεται εν πάση περιπτώσει η προσφυγή σε πρόωρες εκλογές- καταργήθηκε η αυξημένη πλειοψηφία που διασφάλιζε, σε μεγάλο βαθμό, την συναινετική εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Και μάλιστα σε σημείο ώστε αυτή να καθίσταται εφικτή ακόμη και με την σχετική πλειοψηφία των Βουλευτών, επομένως και από μία περιστασιακή

κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Και για να θέσουμε τα πράγματα στην σωστή τους διάσταση, η άρνηση της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, τόσο το 2009 όσο και το 2014, να συναινέσει στην εκλογή θεσμικώς και πολιτικώς απολύτως επαρκών προσώπων ως Προέδρων Δημοκρατίας -κατ' ουσία δε η σαφής αυτή καταστρατήγηση οπωσδήποτε ορθών ρυθμίσεων του Συντάγματος προκειμένου να διενεργηθούν πρόωρες εκλογές- οδήγησε στην παθογένεια των μονοκομματικώς προτεινόμενων και εκλεγόμενων Προέδρων της Δημοκρατίας. Γεγονός το οποίο αναμφιβόλως υποσκάπτει, *ab initio*, το θεσμικό και πολιτικό κύρος που απαιτείται προκειμένου να αντεπεξέλουν αρκούντως στην αποστολή τους.

III. Και έπεται συνέχεια...

Οι εντελώς πρόσφατες θέσεις του Πρωθυπουργού σχετικά με τον προσανατολισμό μίας νέας αναθεώρησης του Συντάγματος δεν δικαιολογούν κάποια αισιοδοξία ως προς την ανακοπή της χρόνιας τάσης προσχηματικών αναθεωρήσεων του Συντάγματος. Όλως αντιθέτως, η θεσμικοπολιτική αυτή δυστοπία εις βάρος του Συντάγματος φαίνεται να ακολουθεί την ίδια παρακμιακή πεπατημένη. Για παράδειγμα:

A. Προτείνει ο Πρωθυπουργός την θέσπιση μίας, και μόνο, έστω και μεγαλύτερης χρονικώς θητείας του Προέδρου της Δημοκρατίας, προκειμένου να μην τίθεται αυτός κατά την ανανέωσή της «στο επίκεντρο μικροκομματικών σκοπιμοτήτων που δύνανται να αλλοιώσουν τον οφειλόμενο υπερκομματικό χαρακτήρα του». Και το ερώτημα είναι προφανές: Γιατί το ζήτημα αυτό δεν τέθηκε επί σειρά δεκαετιών προ του 2020, όταν η πρακτική ήταν να ανανεώνεται η θητεία ενός επιτυχημένου Προέδρου της Δημοκρατίας, εφόσον αυτός μπορεί να προσφέρει ακόμη; Και ποιος ευθύνεται για το ότι, μέσω της αναθεώρησης του 2019, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατέληξε να εκλέγεται ακόμη και από περιστασιακές κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες; Αυτή ακριβώς η επιλογή δεν τον έχει ήδη θέσει στο επίκεντρο μικροκομματικών σκοπιμοτήτων;

B. Πέραν τούτου, ο Πρωθυπουργός προτείνει αναθεώρηση των διατάξεων του άρθρου 90 παρ.5 του Συντάγματος προκειμένου να μην καταλείπεται η αρμοδιότητα επιλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης στην Κυβέρνηση, αλλά να συμμετέχουν στην άσκησή της ενεργώς οι ίδιοι οι δικαστικοί λειτουργοί, προφανώς μέσω των Ολομελειών των Ανώτατων Δικαστηρίων. Και εδώ τίθεται τουλάχιστον το εξής διπλό ερώτημα: Το ότι ενώ στο παρελθόν -και οπωσδήποτε έως το 2009- η αρμοδιότητα της Κυβέρνησης για την επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης ασκήθηκε, κατά κανόνα, με τρόπο που δεν έθετε ζήτημα αναθεώρησης του άρθρου 90 παρ.5 του Συντάγματος, ενώ εδώ και κάποια χρόνια

το ζήτημα αυτό τίθεται πια μετ' επιτάσεως, δεν συνιστά ομολογία πως η ευθύνη της μη επιλογής των αρίστων δεν οφείλεται στις κείμενες συνταγματικές προβλέψεις αλλά καθ' ολοκληρίαν στην τακτική των εκάστοτε Κυβερνήσεων; Επίσης, ενώ έστω και χωρίς αναθεώρηση του Συντάγματος θεσπίσθηκε προσφάτως μία μορφή συμβουλευτικής συμμετοχής των Ολομελειών των Ανώτατων Δικαστηρίων στην επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης, γιατί η Κυβέρνηση αγνόησε επιδεικτικώς, σε όλες τις τελευταίες σχετικές κρίσεις, τις προτάσεις των Ολομελειών αυτών; Μήπως, λοιπόν, εάν είχε ακολουθήσει άλλη τακτική δεν θα είχαμε φθάσει στην προμνημονευόμενη πρόταση του Πρωθυπουργού; Με άλλες λέξεις και εδώ ποιός ευθύνεται για την κατάσταση, η οποία οδηγεί στο να αναθεωρείται μία διάταξη του Συντάγματος όχι διότι δεν είναι ορθή αλλά επειδή εφαρμόσθηκε στρεβλώς στην πράξη;

Συμπερασματικώς: Το φαινόμενο των προσχηματικών αναθεωρήσεων του Συντάγματος τείνει να συνεχισθεί με αμείωτη ένταση. Και μαζί η, μοιραία όπως δείχνει η πορεία των πραγμάτων, υποβάθμιση του θεσμικού κύρους του Συντάγματος. Η διαπίστωση αυτή δεν ενέχει τίποτε το υπερβολικό. Διότι τι άλλο σηματοδοτεί, άραγε, η συχνή αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος όταν συντελείται όχι επειδή αυτές πάσχουν ρυθμιστικώς, αλλά διότι οι Κυβερνήσεις τις εφαρμόζουν με εμμέσως ή και αμέσως καταχρηστικό τρόπο πάνω στην προκρούστεια κλίνη των μικροπολιτικών ή και μικροκομματικών τους σκοπιμοτήτων, πολλές μάλιστα φορές δυστυχώς με την ανοχή της Δικαστικής Εξουσίας;

Πηγή: Το Βήμα της Κυριακής